

Борцов М. В.,
аспірант заочної форми навчання
кафедри авіаційної психології,
Національний авіаційний університет,
м. Київ

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ПРОВЕДЕННЯ РОЗСЛІДУВАНЬ АВІАЦІЙНИХ ПОДІЙ У СТРЕСОГЕННИХ УМОВАХ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ РОЗСЛІДУВАЧІВ

Психологія працездатності – один з важливих аспектів психологічної підготовки, який вписується у цілісну модель оптимізації працездатності експерта (як ланки системи управління розслідуванням) при проведенні розслідувань авіаційних подій у стресогенних умовах. Зрештою, ступінь психологічної придатності впливає на результати проведення розслідування авіаційних подій, тому підходи до його покращення мають вирішальне значення.

У цій статті розглядається один із компонентів психології працездатності: застосування тренінгу психічних навичок задля підвищення продуктивності праці та забезпечення психоемоційних умов при виконанні завдань, пов'язаних із проведенням розслідування. Тренування психічних навичок, як складова частина професійної діяльності розслідувача у несприятливих умовах генерує додаткові внутрішні ресурси, що допомагають задовольнити надзвичайні зовнішні потреби, з якими він може зіткнутися у процесі організації та проведення розслідування.

Розслідування авіаційних подій потребує певної спеціальної підготовки фахівців. Будь-яке розслідування події має свої загальні фактори ризику, не в останню чергу через фактори, з якими стикаються розслідувачі, працюючи в умовах невизначеності, горя, втоми і тиску відносно визначення причин подій. Комісії з розслідування авіаційних подій можуть також випробувати фактори ризику, які дуже індивідуальні в природі, й які можуть викликати значні небезпеки для комісії з розслідування.

Так первинним фактором ризику є саме місце події, де ризики для особистої безпеки і захисту членів комісії з розслідування можуть бути одночасно складними й екстремальними. Такі місця події дуже різноманітні, а розслідувачам потрібно бути готовими відправитися у природні несприятливі та екстремальні середовища, з якими вони, зазвичай, би не стикалися у їх звичайній повсякденній робочій обстановці, – такі як джунглі, пустеля, гірська місцевість, ізольовані місця, і умови сильної спеки з вологістю чи надмірним холодом.

Події у межах міста мають набір інших факторів ризику для комісій з розслідування. Вони, зазвичай, менш екстремальні, але, найчастіше, ставлять складні соціальні та оперативні завдання перед успішним розслідуванням. Готовність до ризиків, пов'язаних із такими складними й екстремальними умовами, є фундаментальною потребою для досягнення мети розслідування і забезпечення особистої безпеки фахівців.

Опираючись на досвід фахівців з розслідування подій та з метою допомоги комісіям розслідування у розумінні актуальних структурних складових ризику і можливостей керування ними у складних й екстремальних умовах, пропонуємо наступні алгоритми дій.

Перш за все, це дотримання ряду заходів, які є загальними щодо поведінки фахівця у небезпечних місцях розташування розслідування події, і застосування яких допоможе підготовці розслідувачів до виконання завдань в усіх несприятливих умовах. По-друге, заходи, які можуть бути застосовані при розміщенні в особливих місцевостях, з тим, щоб експерти були підготовлені і змогли реагувати на фактори ризику, викликані певними (громадськими, соціальними, військовими та ін.) обставинами.

При плануванні, підготовці до важких місій вкрай важлива психологічна готовність фахівців. Необхідні спеціальні знання і навички, які забезпечують ефективне виконання завдань. Психологічні тренінги щодо діяльності у невизначених умовах сприяють накопиченню основних знань і технік безпечної поведінки у небезпечних ситуаціях. Водночас існує широкий діапазон тематик, зокрема складові структури психологічної готовності до професійної діяльності розслідувачів авіаційних подій, які також можуть бути розглянуті з метою поліпшення практичних навичок, рівня компетентності та професійного профілю розслідувачів [1].

Оптимізація працездатності людини (ОПЛ) – це процес застосування знань, навичок і нових технологій для покращення та збереження можливостей персоналу (наприклад, Сил спеціальних операцій (ССО) для виконання важливих завдань). Багато концепцій ОПЛ зосереджені на людині і на її тренуваності (наприклад, обізнаність та навички). Зосередивши увагу на тривалому розвитку людей, а не на їх «швидких ремонтах», ОПЛ сприяє здатності до адаптації. Культура ССО (з акцентом на людей, а не на обладнання) і принципи ОПЛ збігаються. Оптимізація психологічної придатності – один з найважливіших компонентів оптимізації працездатності людини [2].

Практики визначають важливими для розгляду наступні тематики:

1. Навчання в екстремальних умовах – деякі уповноважені органи з розслідування безпеки польотів створили навчальні програми з метою тренування розслідувачів щодо дій в екстремальних гарячих або холодних кліматичних умовах. Такі програми – є цінним джерелом досвіду для них, і сприяють підвищенню кваліфікації комісій з розслідування, зокрема щодо доцільності використання спеціального обладнання та одягу.

2. Фізична і психологічна підготовка – визначення чинників готовності діяти в невизначених ситуаціях, пов'язаних з професійною діяльністю у конкретних місцях або ситуаціях; установлення фізичних та психологічних показників безпечної поведінки для членів виїзної команди; дослідження як позитивних, так і негативних чинників, що можуть слугувати діагностичним інструментом для аналізу й успішного розвитку особистісного потенціалу фахівця [3].

3. Проведення щорічних оглядів навчальних впроваджень, обмін накопиченим досвідом (успішним і негативним), визначення/перегляд

рекомендацій з безпеки (наприклад, оцінка ступеня психологічної готовності діяти в невизначених ситуаціях).

Психологічне тренінгове навчання може проводитися перший раз для отримання базових знань щодо поведінки у невизначених ситуаціях, але психоемоційні ресурсні тренінги, спрямовані на запобігання професійного вигорання, втоми та підвищення рівня психологічної готовності щодо дій у невизначених, ризикованих ситуаціях, мають повторюватися з певною періодичністю. Уповноважені органи з розслідування безпеки польотів можуть також виділити пріоритетні програми навчання, щоб е першу чергу забезпечити управління підвищеними ризиками.

Отже, визначення структури та змісту психологічної готовності розслідувачів авіаційних подій до професійної діяльності е ситуаціях з високим ступенем ризику дозволить оптимізувати процес підготовки експертів до виконання завдань в невизначених умовах.

Список використаних джерел

1. Борцов М., Помиткіна Л. Аналіз психологічних аспектів проведення розслідувань в екстремальних та несприятливих умовах. *Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць* / за заг. ред. Л. В. Помиткіної, О. М. Ічанської. Київ : «Кафедра», 2021. С. 21–22.

2. Deuster P. A, Grunberg N. E, O'Connor F. G. *Human performance optimization: an integrated approach for special operations*. J Spec Oper Med. 2014. № 14. P. 86–90.
Яковуцька Л. Регресивна модель чинників процесу самореалізації викладачів технічного університету. *Psychological journal*. 2017. № 3(3). С. 200–210.